

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

« 31 » 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІНІНОТ

Святослав ПИТЕЛЬ

« 31 » 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Психологія лідерства»
ступінь вищої освіти - бакалавр
галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 - Психологія
освітньо-професійна програма - «Психологія»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год)	Практ. (год)	ІРС (год)	Тренінг, КПЗ (год)	Самостійна робота студ. (год)	Разом (год)	Залік (сем.)
Денна	3	6	28	14	3	6	99	150	6
Заочна	3	6	8	4	-	-	138	150	6

31.08.2023
[Handwritten signature]

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робочу програму склала доцент кафедри психології та соціальної роботи,
к.пед.н., доцент **ЯЩЕНКО Елеонора Михайлівна**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної
роботи, протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри психології та
соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Психологія»,
протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності
д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Гарант ОП «Психологія»
д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА»

1. Опис дисципліни «Психологія лідерства»

Дисципліна « Психологія лідерства »	Спеціальність, галузь знань, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань 05– «Соціальні та поведінкові науки»	Дисципліна циклу професійної підготовки, вибіркова
Кількість залікових модулів – 3	спеціальність 053 – «Психологія»	Рік підготовки: <i>Денна – 3</i> <i>Заочна – 3</i> Семестр: <i>Денна – 6</i> <i>Заочна – 7,8</i>
Кількість змістових модулів – 2	ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: <i>Денна – 28 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 14 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 99 год,</i> <i>Заочна – 138 год.</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 3 год.</i> <i>Тренінг, КПЗ- 6 год.</i>
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – <i>залік</i>

2. 1. Мета і завдання дисципліни «Психологія лідерства».

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія лідерства» є формування у студентів наукових і професійних знань у сфері ефективного лідерства, розвиток психологічної культури майбутнього

керівника і освоєння технологій створення і просування особистого бренду керівника-лідера, активізація лідерського потенціалу як сукупності умінь самоуправління і управління іншими людьми.

В процесі вивчення дисципліни студенти формують наукове уявлення про соціально-психологічну природу лідерства, сучасні виклики і вимоги щодо ефективного лідерства; ознайомлюються з основними видами лідерства та їх проявами у різних сферах життєдіяльності особистості та суспільства; розширюють уявлення студентів про власний потенціал лідера для подальшого особистісного та професійного розвитку; розвивають навички аналітичного і критичного мислення і розуміння, оцінюють ідеї та пропозиції, формулювати докази, робити висновки і узагальнювати аргументи, творчо генерувати нові ідеї.

2.2. Завдання вивчення навчальної дисципліни

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- розкриття теоретико-методологічних основ психології лідерства;
- оволодіння знаннями і розумінням сучасних вимог до ефективного лідерства;
- набуття досвіду ефективного лідерства в реальному житті;
- визначення цілей для особистісного, академічного та кар'єрного зростання та їх досягнення;
- формування власного стилю лідерства;
- здійснення вибору ефективного стилю лідерства в організації;
- оволодіння психотехніками управлінського впливу;
- визначення готовності колективу до формування команд;
- набуття знань та навичок з ведення дискусії й управління аудиторією

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи ефективного лідерства

Тема 1. Лідерство як соціально-психологічний феномен

Предмет, завдання, проблематика дисципліни. Визначення основних понять. Класичні теорії лідерства у зарубіжній психології. Сучасні теорії лідерства. Лідерство як спосіб життя.

Тема 2. Лідерство в організаціях

Керівник і лідер: основні відмінності. Лідерство і влада. Принципи лідерства та управління. Розвиток через кризу. Від менеджера до лідера. Довіра в організації. Здатність лідера чути і делегувати повноваження. Розвиток лідера та його системи.

Тема 3. Лідерство і команда.

Структура команди. Портрет дисфункцій в команді. Ефективність команди. Навички формування ефективної та злагодженої команди. Ознаки здорових команд. Екстремальна відповідальність

Тема 4. Лідерство як місія.

Організаційні бар'єри в керівництві. Культура - структура - поведінка. Свобода для діючих лідерів. Цінності, спілкування і свобода. Бачення. Створення атмосфери довіри. Трансформаційне лідерство. Розвиток лідерського потенціалу. Сила впливу та лідерства. Харизматичне лідерство. Надихаюче лідерство. Приклад для наслідування.

Змістовий модуль 2. Психологія формування особистої кар'єри

Тема 5. Утвердження особистості в професійній діяльності

Психологія формування особистої кар'єри. Кар'єра і кар'єризм. Планування професійної кар'єри та стадії ділового життя людини. Лідерство та теорії лідерства. Психологічні та моральні засади формування привабливого професійного іміджу.

Тема 6. Психологічні особливості комунікативної взаємодії в міжособистісних контактах та професійній діяльності

Мова як засіб спілкування. Специфіка мови в життєствердженні особистості. Види комунікації та їх характеристика. Техніка спілкування. Прийоми ефективного ділового спілкування. Психологічні установки в спілкуванні. Психологічні тонкощі взаєморозуміння у спілкуванні.

Тема 7. Етика ділового спілкування як запорука успіху

Особливості ділового спілкування. Культура ділового спілкування. Невербальні засоби спілкування. Організація робочого простору в кабінеті керівника.

Тема 8. Конфлікти в управлінській діяльності

Історіогенез поглядів на природу конфліктів. Типологія конфліктів та причини їх виникнення. Анатомія та динаміка конфлікту. Стили виходу із конфліктних ситуацій. Управління конфліктом.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Психологія лідерства» (денна форма навчання)

	Кількість годин				
	Лекції	Прак-тичні заняття	Самостій-на робота	Індиві-дуальна робота	Контрольні заходи
Змістовний модуль 1. Основи ефективного лідерства					
Тема 1. Лідерство як соціально-психологічний феномен	4	2	15	-	
Тема 2. Лідерство в організаціях	2	2	10	1	

Тема 3. Лідерство і команда	4	2	11	-	
Тема 4. Лідерство як місія	2	2	10	1	
Змістовий модуль 2. Психологія формування особистої кар'єри					
Тема 5. Утвердження особистості в професійній діяльності	4	2	10	-	
Тема 6. Психологічні особливості комунікативної взаємодії в міжособистісних контактах та професійній діяльності.	4	1	15	1	
Тема 7. Етика ділового спілкування як запорука успіху	4	1	15		
Тема 8. Конфлікти в управлінській діяльності	4	2	15		
Ректорська контрольна робота					
КПЗ					
Тренінг	4				
Разом	28	14	105	3	

(заочна форма навчання)

	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
Змістовний модуль 1. Основи ефективного лідерства					
Тема 1. Лідерство як соціально-психологічний феномен	1	0,5	20	-	
Тема 2. Лідерство в організаціях	1	0,5	20	-	
Тема 3. Лідерство і команда	1	0,5	13	-	
Тема 4. Лідерство як місія.	1	0,5	15	-	
Змістовий модуль 2. Психологія формування особистої кар'єри					
Тема 5. Утвердження особистості в професійній діяльності	1	0,5	15	-	
Тема 6. Психологічні особливості комунікативної взаємодії в міжособистісних контактах та професійній діяльності.	1	0,5	15	-	
Тема 7. Етика ділового спілкування як запорука успіху	1	0,5	20	-	
Тема 8. Конфлікти в управлінській діяльності	1	0,5	20	-	
Разом	8	4	138	-	

4. Тематика практичних завдань

Практичне заняття №1

Тема: Сутнісний зміст лідерства

План

1. Предмет, завдання, проблематика дисципліни.
2. Визначення основних понять.
3. Класичні теорії лідерства у зарубіжній психології.
4. Сучасні теорії лідерства.
5. Лідерство як спосіб життя.

Практичне заняття №2

Тема: Лідерство в організаціях.

План

1. Керівник і лідер: основні відмінності.
2. Лідерство і влада.
3. Принципи та лідерства та управління.
4. Розвиток через кризу.
5. Від менеджера до лідера.
6. Довіра в організації.
7. Здатність лідера чути і делегувати повноваження.
8. Розвиток лідера та його системи.

Хід заняття:

1. Дискусійне обговорення основних положень теми.
2. Тестовий контроль.

Практичне заняття №3

Тема: Лідерство і команда.

План

1. Структура команди.
2. Портрет дисфункцій в команді.
3. Ефективність команди.
4. Навички формування ефективної та злагодженої команди.
5. Ознаки здорових команд.
6. Екстремальна відповідальність

Хід заняття:

1. Дискусійне обговорення основних положень теми.
2. Тестовий контроль.

Практичне заняття №4

Тема: Лідерство як місія.

План

1. Організаційні бар'єри в керівництві.

2. Культура - структура - поведінка.
3. Свобода для діючих лідерів.
4. Цінності, спілкування і свобода. Бачення. Створення атмосфери довіри.
5. Трансформаційне лідерство.
6. Розвиток лідерського потенціалу.
7. Сила впливу та лідерства.
8. Харизматичне лідерство. Надихаюче лідерство.
9. Приклад для наслідування.

Хід заняття:

3. Дискусійне обговорення основних положень теми.
4. Тестовий контроль.

Практичне заняття №5

Тема: Утвердження особистості в професійній діяльності

План

1. Психологія формування особистої кар'єри.
2. Кар'єра і кар'єризм.
3. Планування професійної кар'єри та стадії ділового життя людини.
4. Лідерство та теорії лідерства.
5. Психологічні та моральні засади формування привабливого професійного іміджу.

Хід заняття:

Презентація групових проектів.

Методичні вказівки до проведення групових проектів

Роботу над груповим проектом слід розпочати з опрацювання пам'ятки. В подальшій підготовці необхідно чітко дотримуватись таких кроків виконання завдання:

1. Академічна група ділиться на дві робочих підгрупи з рівною кількістю учасників.
2. Призначається два керівника (керівник кожної робочої підгрупи).
3. Керівник проектів обирає тему презентації запропонованої фірми, організації.
4. Учасники робочої підгрупи мають володіти змістом презентації в однаковій мірі та приймати участь в реалізації проекту.
5. До складу робочої підгрупи входять:
 - керівник;
 - п'ять менеджерів;
 - основний персонал;
 - допоміжний персонал.
6. Зміст презентації змакетується у вигляді схем-таблиць, рекламних блоків, наочних зображень на аркушах формату А 1 з використанням технічних засобів навчання.

7. Регламент презентації для кожної робочої групи – 45 хв.
8. Презентація групового проекту має реалізовуватися з використанням динаміки, творчості та пізнавальної діяльності всіх учасників.
9. Всім учасникам дотримуватися порад проведення презентації.

Практичне заняття №6

Тема: Психологічні особливості комунікативної взаємодії в міжособистісних контактах та професійній діяльності
План

1. Мова як засіб спілкування.
2. Специфіка мови в життєствердженні особистості.
3. Види комунікації та їх характеристика.
4. Техніка спілкування.
5. Прийоми ефективного ділового спілкування.
6. Психологічні установки в спілкуванні.
7. Психологічні тонкощі взаєморозуміння у спілкуванні.

Хід заняття:

1. Дискусійне обговорення основних положень теми.
2. Тестовий контроль.

Практичне заняття №7

Тема: Етика ділового спілкування як запорука успіху лідера
План

1. Особливості ділового спілкування.
2. Культура ділового спілкування.
3. Невербальні засоби спілкування.
4. Організація робочого простору в кабінеті керівника.
5. Конфлікти в управлінській діяльності
6. Історіогенез поглядів на природу конфліктів.
7. Типологія конфліктів та причини їх виникнення.
8. Анатомія та динаміка конфлікту.
9. Стили виходу із конфліктних ситуацій.
10. Управління конфліктом.

Хід заняття:

1. Захист повідомлень за рекомендованими темами
2. Тестовий контроль.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни

«Психологія лідерства»

Рекомендовані теми рефератів.

1. Класичні теорії лідерства у зарубіжній психології.
2. Сучасні теорії лідерства.
3. Лідерство як спосіб життя.
4. Лідерство і керівництво.
5. Лідерство і влада. Форми влади.

6. Підходи до управління.
7. Принципи та методи управління.
8. Причини невдач в управлінні.
9. Від менеджера до лідера. Довіра в організації.
10. Здатність лідера чути і делегувати повноваження
11. Суть команди - люди, об'єднані спільною метою.
12. Переваги роботи в команді.
13. Високоефективні команди.
14. Якості, необхідні для створення ефективної та злагодженої команди.
15. Керівництво синергетичною командою.
16. Організаційні бар'єри в керівництві.
17. Культура - структура - поведінка.
18. Створення атмосфери довіри.
19. Трансформаційне лідерство.
20. Розвиток лідерського потенціалу.
21. Сила впливу та лідерства.
22. Харизматичне лідерство.
23. Надихаюче лідерство. Приклад для наслідування.
24. Типи природних лідерів.
25. Типи лідерів в практиці національних ділових відносин.
26. Типи лідерів в країнах з високорозвиненою економікою
27. Структура образу лідера.
28. Способи позиціонування лідерських якостей.
29. Самодисципліна лідера.
30. Лідерство і емоційний інтелект.
31. Лідерство і емпатія.
32. Лідерство і здатність чути.
33. Лідерство і впевненість.
34. Особисті якості та портфоліо лідера.
35. Техніка ефективного публічного виступу.
36. Схеми виступів.
37. Час і правила концентрації уваги аудиторії.
38. Ефективні прийоми впливу на масову психологію.
39. Мовні стратегії в публічних виступах.
40. Сугестивні методики у роботі лідера.

Завданнями КПЗ є:

1. *Захист індивідуальних повідомлень за рекомендованими темами.*
2. *Діагностика лідерського потенціалу.*
3. *Автопортрет (діагностика лідерських здібностей).*

Основною метою КПЗ з дисципліни є збільшення ефективності вивчення частини програмного матеріалу студентами і на основі здобутих знань, пізнаних концептів та підходів удосконалення його систематизації, узагальнення, закріплення та практичного застосування.

КПЗ реалізується у формі наскрізної практичної задачі, вирішення якої потребує успішного засвоєння змісту навчального курсу та використання отриманих знань, набутих умінь і навичок, здобутих у процесі лекційних, семінарських занять, сформованих як комплекс тестових, термінологічних, методологічних питань, дефініцій, рефератів і підготовки до них та опрацювання завдань для самостійної роботи.

У процесі перевірки КПЗ викладач з'ясовує й оцінює вміння студента відбирати, систематизувати і творчо осмислювати матеріал, працювати зі спеціальною літературою, робити правильні й логічні висновки, знаходити в них головне, формулювати та викладати свої обґрунтовані позиції.

Варіант комплексного практичного індивідуального завдання закріплює за кожним студентом керівник курсу відповідно до списку студентів курсу.

КПЗ видається студенту у перші два тижні навчання та виконується впродовж семестру відповідно до встановлених графіків, дотримання яких є необхідною передумовою допуску до здачі змістових модулів.

Підготовка КПЗ включає такі етапи:

- . вивчення навчальної літератури за темою(ми) КПЗ;
- . складання структури (схеми) змісту КПЗ відповідно до теми індивідуального завдання;
- . підбір і вивчення спеціальних літературних, наукових джерел з метою формування індивідуального завдання;
- оформлення списку десяти джерел з теми індивідуального завдання відповідно до **вимог оформлення бібліографічного опису**;
- . консультації з викладачем;
- . передача роботи викладачеві для оцінювання.

Невиконання вищенаведених вимог є підставою для повернення КПЗ студенту на доопрацювання для уточнення окремих положень чи висновків.

Після відповідних доробок робота може бути подана для повторної перевірки і остаточної оцінки викладача.

Виконання КПЗ є обов'язковим для кожного студента, рівень виконання якого оцінюється за 100-бальною шкалою відповідно до вагового коефіцієнта як окремий заліковий модуль.

Оцінювання КПЗ повинно сприяти реалізації таких завдань:

- підвищення мотивації студентів до систематичного активного навчання протягом семестру та навчального року, їх переорієнтація з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, умінь та навичок;
- відповідність переліку, форм та змісту контрольних заходів і завдань робочій програмі з дисципліни;
- подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань, що забезпечується системою контрольних заходів із застосуванням 100- бальної шкали оцінювання, а також врахуванням усіх видів навчальної роботи студента протягом семестру;

- забезпечення належних умов для вивчення програмного матеріалу дисципліни;
- розширення можливостей для всебічного розкриття здібностей студентів, розвитку їх творчого мислення та підвищення ефективності освітнього процесу.

7. Самостійна робота

№п/п	Тематика
1.	Соціальна психологія довгостроково процвітаючих організацій
2.	Проблема керівництва організацією і підходи до її вирішення
3.	Історико-логічний аналіз проблеми організаційного лідерства
4.	Роль і місце психології лідерства в системі наук про людину
5.	Теоретичні основи дослідження проблеми керівництва організацією
6.	Психологічний аналіз організаційної діяльності
7.	Діагностика організаційної обдарованості
8	Психологічний супровід формування особистості лідера організації
Разом:	

8. Організація і проведення тренінгу

Програма тренінгу особистісного зростання лідера

Мета: Подолання емоційної напруги, відновлення особистісного ресурсу лідера

Структура тренінгу:

1. Підготовчий етап : ознайомлення учасників тренінгу з основними цілями та завданнями тренінгу, форматом тренінгу; знайомство учасників тренінгової групи з тренером та між собою, прояснення очікувань та побоювань учасників групи стосовно тренінгу; встановлення та прийняття правил тренінгової групи.

II. Основна частина:

- ✓ Особистісне зростання- (міні-лекція).
- ✓ Зняття емоційної напруги.
- ✓ Використання позитивних емоцій, які пов'язані з успіхами в минулому та майбутньому для формування нових взаємин .
- ✓ Відпрацювання і оволодіння навичками, що допоможуть згуртувати групу.
- ✓ Формування установки про значущість своєї особистості.
- ✓ Здійснення рефлексії власного Я.
- ✓ Проектування програми особистісного зростання (дерево життя).

III. Заключна частина:

Підведення підсумків тренінгу, оцінка досягнення цілей тренінгу, відповіді на запитання, анкетування.

Методи проведення: міні-лекції, ситуаційно-рольова гра, дидактична гра, ситуаційна гра, ігри-розминки, відпрацювання конкретних умінь та навичок, робота в малих групах, в парах, практичні вправи, рухливі вправи, тестування, рольові ігри.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Психологія лідерства» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування та тестування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, есе;
- оцінювання виконання КПЗ;
- студентські презентації;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Психологія лідерства» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Для заліку

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3
30%	40%	30%
1. Усне опитування під час занять (4 тем по 10 балів = 40 балів). 2. Письмова робота 60 балів	1. Усне опитування під час занять (4 тем по 5 балів = 20 балів). 2. Письмова робота 80 балів	1. Написання КПЗ, яке включає: написання реферату та оформлення згідно вимог = 60 балів 2. Захист КПЗ = 30 балів 3. Оцінка за тренінг = 10 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85–89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний опорний конспект лекцій.	1-8
2.	Програмне забезпечення: Microsoft Office Word, Microsoft PowerPoint, AIMP, Moodle.	1-8
3.	Технічне забезпечення: ноутбук, проектор.	1-8

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Креативне лідерство [Creative Leadership]: навч. посіб. / С.Ю.Пащенко, О.О.Сербін, С.П.Стоян, А.Ю.Трофімов, Д.В.Лукін ; за ред. М.В.Ситницького. Київ: Національний центр розвитку креативного підприємництва КНУ ім.Т.Шевченка, Видавництво Ліра-К, 2020.100 с.
2. Комарова К. В., Коляда С. П. Лідерство: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Дніпро, 2017. 430 с.
3. Міхалєць Ю. Ю. Особливості прояву лідерства в середовищі студентської молоді. Теорія і практика сучасної психології. 2018. № 3. С. 137–141.
4. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів. Полтава :ПУЕТ, 2018. 241 с.
5. Олексюк О. Є. Методичні засади формування лідерських якостей у студентів університету. Науковий вісник МНУ імені в. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2018. № 2. С. 195–200.
6. Полисаєв О. О. Лідерство в контексті суспільних трансформацій: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : [спец.] 09.00.03 “Соціальна філософія та філософія історії”. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.), 2018. 17 с.
7. Слюсаренко О. О. Поняття «лідер» і «лідерство» в сучасній науковій літературі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «педагогіка. Соціальна робота». 2016. № 2. С. 244–246.
8. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник. Харків, 2017 р. 100 с.
9. Cansoy R. The effectiveness of leadership skills development program for university students // Journal of history culture and art research, 2017. 6(3). P. 65–87.
10. The Social Psychology of Leadership. Michael J. Platow, S. Alexander Haslam, and Stephen D. Reicher. The Oxford Handbook of Social Influence. Edited by Stephen G. Harkins, Kipling D. Williams, and Jerry Burger. Print Publication Date: Sep 2017.